

d'excavació, altres categories de treballadors presents en la majoria de projectes i obres del patrimoni arqueològic.

L'existència d'una patronal arqueològica i, a més, organitzada en associació d'empreses del sector era, simplement, ciència-ficció.

La realitat és que avui existeix un esborrany de conveni per al sector d'Intervencions arqueològiques que ha estat parcialment discutit amb l'Associació d'Empreses d'Arqueologia de Catalunya.

La realitat és que avui hi ha presentada una memòria sol·licitant la creació del Col·legi d'Arqueòlegs de Catalunya que està pendent d'una revisió de la legislació vigent en la matèria, però que en principi hauria de reeixir.

Això, fa uns anys, repeteixo, era gairebé impensable. Avui aquestes dues vessants d'organització col·lectiva estan molt elaborades i sembla que correctament encaminades, tot i que en el moment de redactar aquestes línies encara no són una realitat. Esperem que ho siguin ben aviat.

Cap a un col·legi d'arqueòlegs

Joaquín Ruiz de Arbulo

L'any 1981, a Catalunya, un arqueòleg no podia cobrar un sou per dirigir una excavació arqueològica perquè aquesta figura professional senzillament no existia. Aleshores l'arqueologia era una tasca fonamentalment d'investigació a mans d'un reduït col·lectiu investigador instal·lat en universitats, museus i el CSIC. A principis dels anys vuitanta, al Regne Unit, l'arqueologia d'intervenció en l'àmbit territorial o local estava assumida a ple rendiment per les *Rescue Archaeological Units*, petites empreses organitzades per regions responsables de les urgències territorials i també els *Trusts*, consorcis formats en ciutats amb un important patrimoni arqueològic, com el *York Trust*, creat el 1972, o el *Canterbury Archaeological Trust*, iniciat el 1975. Per la seva banda, a França s'havia començat a aplicar a gran escala, des del 1977, el sistema dels "contractats" (*vacataires*) lligats a l'AFAN, l'*Association pour les Fouilles Archéologiques Nationales*.

En realitat, la situació professional de l'arqueologia al nostre país encara era pitjor, ja que segons el text de la nova Constitució espanyola, aprovat el 1978, les professions titulades eren aquelles que comptaven amb un títol universitari específic aprovat pel govern. Així, un metge o un advocat podien exercir la seva activitat professional un cop obtingut el títol universitari. Però malauradament cap universitat espanyola ofería una llicenciatura en Arqueologia. Quan el 1983 va legalitzar-se la nova Associació Professional d'Arqueòlegs d'Espanya (APAE), va haver de tenir-se en compte en els seus estatuts que un arqueòleg era algú que acreditava que havia redactat una tesina o

tesi de temàtica arqueològica o bé que havia publicat tres treballs sobre arqueologia. A més, havia de ser un llicenciat, sí, però, en quina branca? Una enquesta del 1986 de l'APAE sobre professionals en arqueologia va oferir fins a 24 titulacions diferents.

Tampoc quedava gaire clar per a l'Administració quines obligacions podia tenir el fet de dur a terme una excavació arqueològica, una activitat fonamentalment d'investigació que aleshores es definia per una encara vigent Llei d'Excavacions Arqueològiques que datava, ni més ni menys, del 1911 (Llei de 7 de juliol/1911). Afortunadament, el marc jurídic de l'Estat va avançar lentament. El 1985 apareixia la Llei de Patrimoni Històric Espanyol (LPHE, Llei 16/1985) amb importants conseqüències pel que fa a la delimitació de zones arqueològiques i la declaració dels Béns d'Interès Cultural (BIC). Per aclarir les competències entre l'Estat i les autonomies per a l'aplicació d'aquesta llei, Catalunya, Euskadi i Galícia van presentar un recurs d'inconstitucionalitat amb sentència final del Tribunal Constitucional 17/1991 i el 1993 el Parlament de Catalunya aprovava la Llei de Patrimoni Cultural Català (Llei 9/1993), que vam debatre a la RAP 4 de 1994.

La LPHE ha significat un avenç fonamental ja que va proporcionar, per primera vegada, instruments per tenir en compte l'inventari, la protecció i les actuacions obligades vers el patrimoni arqueològic tant als plans generals d'ordenació urbana i els plans especials que regularitzen el creixement de les poblacions, com als plans territorials de coordinació i la mateixa Llei del Sòl (Llei 6/1998). Avui dia, gairebé totes les intervencions arqueològiques d'urgència que es duen a terme ho fan sota l'empara d'alguna d'aquestes normatives de protecció.

El desembre de 1980, el primer govern de la Generalitat de Catalunya va crear el Servei d'Arqueologia adscrit al Departament de Cultura, l'any següent van començar a funcionar els Serveis Territorials i a poc a poc van sorgir nous projectes i encàrrecs potenciats el 1984 amb el Pla de Solidaritat de l'Atur, que va permetre l'excavació d'un bon nombre de jaciments per part d'equips d'arqueòlegs que, per primera vegada, anaven a treballar sobre el terreny de manera contínua durant set mesos. D'aquesta experiència va sorgir un primer i variat grup professional que no deixaria d'incrementar-se els anys següents. Com dèiem en començar aquestes línies, els arqueòlegs que van iniciar la seva trajectòria professional al llarg dels anys vuitanta, ja fos a la Generalitat o als ajuntaments, van poder adonar-se ràpidament que una de les primeres necessitats imprescindibles era definir quina era la figura professional de l'arqueòleg.

A poc a poc, aquest camí va anar gestant-se en diferents reunions a mitjan anys vuitanta, que a Catalunya van buscar l'empara de l'ampli Col·legi de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya com a única institució que en aquella època podia acollir el germen d'un col·legi professional, aleshores encara inviable, com a organisme autònom. La Comissió de Patrimoni del Col·legi de Doctors i Llicenciats es va formar el 1984 amb una primera comissió gestora que es renovaria el 1986 i iniciaria un difícil, però intens, camí amb

relació a la problemàtica laboral o la fixació d'honoraris, però ara volem recordar i agrair l'important paper que durant aquests anys els integrants de la Comissió de Patrimoni van tenir, per exemple en la millora de l'avantprojecte de la Llei de Patrimoni Cultural Català.

Hem volgut recordar de nou aquest marc institucional i normatiu per entendre com ha evolucionat la nostra situació professional en els darrers 20 anys. A mitjan anys vuitanta ja van poder avaluar-se les dificultats per realitzar un exercici lliure de la professió de manera individual. La gran pressió fiscal de l'IAE i la demora en els pagaments de les administracions feien quasi impossible mantenir una facturació mínima de manera continuada. Avui, el 2006, una part molt destacada de l'activitat arqueològica es troba en mans d'arqueòlegs professionals integrats en empreses d'arqueologia. En aquest sentit, la millora de les condicions laborals dels arqueòlegs, especialment en el treball de camp i la regularització dels seus drets i deures, resulta ja una necessitat imprescindible.

També ens preocupa personalment que una activitat d'investigació com ha de ser l'excavació arqueològica es dugui a terme, cada vegada més, únicament segons les regles de la competència professional i els "pressupostos a la baixa". Però això, lògicament, no només és responsabilitat dels arqueòlegs professionals que fan la seva feina de la manera més digna possible enmig d'un entorn laboral sempre conflictiu, sinó més aviat dels universitaris, museòlegs i tècnics de la Generalitat. Els arqueòlegs que treballem a les entitats públiques som ben conscients de la gran importància d'aquesta nova activitat arqueològica, però encara no hem sabut trobar fórmules efectives per poder explotar-ne científicament els resultats i per vetllar pel seu correcte funcionament. Des de la universitat, a remolc de les successives transformacions dels plans d'estudi, i ara des de la perspectiva d'un nou model europeu que potencia especialment el concepte de les carreres de curta durada i els màsters d'especialització, ha estat una tasca individual, d'uns professors i altres, el fet d'introduir canvis en les assignatures tradicionals o en incorporar-ne de noves que preparin, almenys en part, els alumnes davant les noves sortides professionals.

El 1988, el Consell d'Europa formulava una sèrie de propostes pel que fa a la protecció del patrimoni arqueològic, entre les quals es trobava la de reforçar, en l'àmbit nacional, regional o local, les estructures científiques i administratives capaces de gestionar la informació arqueològica. A Catalunya, quasi 20 anys després, podem considerar que el procés administratiu ja està funcionant de manera contínua i regular. Així doncs, seria el torn de la gestió científica de la informació que es recull en les intervencions d'urgència i de la seva publicació. I per fer-ho, la situació professional actual encara no resulta la més adequada. Mentre els membres del col·lectiu investigador no siguem capaços d'integrar-nos plenament en el futur Col·legi d'Arqueòlegs i de treballar en la seva creació i potenciació, seguiran existint com fins ara "dues" arqueologies de trajectòries paral·leles. Sense aquest esforç conjunt, cap dels dos estaments professionals

per separat serà capaç realment d'assolir aquest millor coneixement del passat que hauria de ser el primer objectiu d'una política efectiva i real de protecció del patrimoni arqueològic.

Associació d'Arqueòlegs de Catalunya

C/ Bailén, 125, entl., 08009 Barcelona
jhuertas@hotmail.com

Plataforma del primer conveni col·lectiu del sector d'intervencions arqueològiques i difusió del patrimoni arqueològic de Catalunya. CCOO

Via Laietana, 16, 4t, 08003, Barcelona
slara@conc.es

Anna Oliver

Arqueòloga de la Paeria. Ajuntament de Lleida
aoliver@paeria.es

Joaquín Ruiz de Arbulo

Universitat de Lleida
jrui@historia.udl.es